

LIITE 12**Koonti vanhusneuvoston, vammaisneuvoston ja nuorisovaltuuston sipoolaisten hyvinvointia koskevista näkemyksistä****Nuorisovaltuusto**

Nuorisovaltuuston näkemyksiä lasten ja nuorten hyvinvoinnista käsiteltiin nuorisovaltuuston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuraavaksi esitetään koonti nuorisovaltuuston näkemyksistä.

Vahvuuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnissa:

- **Sipoon erityispiirteet**
 - o Metsä, luonto, luontopolut
 - o Hyvät koulutusmahdollisuudet
- **Palvelut**
 - o Liikuntamahdollisuudet: avoin luistinrata, hiihtoladut
 - o Seuratoiminta monipuolista, partio
 - o Uusi Wessman-talo
 - o Tjejvillan-tyttökerho
 - o Koulujen yhteisökasvattajat

Haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnissa:

- **Elintavat ja päihteet**
 - o Lisääntynyt ylipaino: huonolaatuinen ruoka, liikkumattomuus, unettomuus
 - o Päihteet: yhä nuoremmat käyttävät
 - o Nuoret voivat huonommin: päihteet, huumekauppa, väkivalta lisääntynyt
- **Kiusaaminen ja yhteisöllisyys**
 - o Some ja puhelimet: nettikiusaaminen
 - o Yhteisöllisyys on vähentynyt tai puuttuu kokonaan.
- **Palvelut**
 - o Yli 15-vuotiaille ei juuri ole matalan kynnyksen liikuntaharrastustoimintaa tai aloittelijaryhmiä
 - o Uimahalli puuttuu
 - o Lasten ja nuorten palveluista, toiminnasta ja tapahtumista viestiminen ja markkinointi, jotta nuoret tietäisivät niistä paremmin
 - o Pitkät jonot palveluihin (erityisesti opiskeluhuollon mielenterveyspalvelut). Ei tiedetä, miltä esim. koulukuraattori näyttää, eikä siten uskalleta hakea apua ja ottaa yhteyttä. Aikoja sinne myös vaikea saada, jos yrittää.

Lasten ja nuorten osallistaminen palveluiden kehittämiseen:

- Alusta asti nuoret, nuva ja oppilaskuntien hallitukset mukaan suunnitteluun
- Palveluista tiedottaminen ja markkinointi. Somessa sinne, missä nuoret ovat
- Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilta toivottaisiin kouluvierailuja, jotta palvelut tulevat tutummaksi ja kynnyks ottaa yhteyttä madaltuu. Hyviä kokemuksia mm. ehkäisyklinikan toiminnasta.

Vanhusneuvosto

Vanhusneuvoston näkemyksiä ikääntyneiden hyvinvoinnista käsiteltiin vanhusneuvoston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuraavaksi esitetään koonti vanhusneuvoston näkemyksistä.

Vahvuuksia ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Sipoon erityispiirteet**
 - Kunnassa on useita yhdistyksiä, joihin voi liittyä. Kolmas sektori on aktiivinen.
 - Kylien yhteisöllisyys nähdään voimakkaana.
 - Monella on suhteellisen hyvä taloudellinen tila.
- **Palvelut**
 - Kunnan palvelut
 - Sipoon opistolla on useita ikäihmisille sopivia kursseja, mutta kahdeksan osallistujan vaatimuksen koetaan rajoittavan mahdollisuuksia järjestää kursseja.
 - Kunnalla on kirjastoja Nikkilässä ja Söderkullassa.
 - Kunnan kotisivuja kehitetään ja niistä hyötyy, jos niitä osaa käyttää. Tiedon löytäminen nettisivuilta on kuitenkin koettu vaikeaksi.
 - Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut
 - Sipoon useat asumisyksiköt ovat tarjonneet turvallisuutta silloin, kun ikäihminen ei enää pärjää kodissaan. Sipoossa on erilaisia asumisyksiköitä ja myös hyvinvointialueen yksiköitä, jotka tarjoavat ympärivuorokautista palvelua. Sipoon Palvelutalosaatiö tarjoaa asuntoja, joiden varustetaso vastaa yhteisöllistä asumista ja myös ympärivuorokautista palveluasumista. Palvelutalo Lindassa on kaksi ympärivuorokautista palveluasumisyksikköä ja palvelutalo Elsiessä yksi. Palvelutalo Sofie tarjoaa senioriasuntoja. Eläkeläissäätiö tarjoaa yhteisöllistä asumista Kullen talossa. Yksityisiä ympärivuorokautisia palvelukoteja on sekä Nikkilässä että Söderkullassa.
 - Kotisairaalapalvelut toimivat yleensä hyvin.
 - Kotipalvelu toimii hyvin, kun resurssit ovat riittäviä ja kun asiakas on kuntonsa puolesta kotihoitoon sopiva eikä tarvitse ympärivuorokautista hoitoa.
 - Muut palvelut
 - Keskustoissa on hyvin varustettuja ruokakauppoja
 - Apteekkipalvelut ovat hyvät.
 - Paikallislehdet Borgåbladet ja Sipoon Sanomat.
 - Radio- ja TV-kanavien tarjonta.
 - Matkapuhelimesta on turvaa, jos sitä osaa käyttää.

Haasteita ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Ikääntyneiden hyvinvointi ja toimintakyky**
 - Moni kärsii yksinäisyydestä.
 - Moni ikäihminen ei tiedä, keneen ongelmatilanteissa pitäisi kääntyä: omaisiin? Viranomaisiin? Palveluiden tuottajiin?
- **Taloudelliset tekijät**
 - Lääkkeet voivat olla ikääntyneille liian kalliita.
 - Talous rajoittaa monen yhdistyksen toimintaa.
- **Yleistä palveluista**
 - Jos asuu taajamien ulkopuolella eikä ole autoa, on vaikeaa päästä kauppoihin, tilaisuuksiin tai tapaamaan ystäviä ja tuttuja.

- Esteettömyyttä ei aina ole huomioitu.
- Julkista liikennettä on huonosti tarjolla keskusten ulkopuolelle. Julkista liikennettä ei voi maksaa rahalla tai pankkikortilla, mikä vaikeuttaa julkisen liikenteen käyttämistä.
- Monen ikäihmisen on vaikea käyttää digitaalisia palveluita.
- **Kunnan palvelut**
 - On koettu, että Sipoon opistolla on vaikeuksia saada tarpeita vastaavia tiloja ja että toimintaa ja kurssien järjestämistä rajoittaa kahdeksan osallistujan vaatimus.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut**
 - Hyvinvointialueen palveluihin on vaikea saada yhteys. Koetaan, että palvelua ei saa muuten kuin äkillisissä sairastumistapauksissa.
 - Kun vaihtaa asumiskuntaa/hyvinvointialuetta, on koettu olevan vaikeuksia rekisteröityä ja saada hyvinvointialueen palveluita.
 - Hyvinvointialueen ympärivuorokautisia palveluasumisyksiköitä ovat Suvirinne ja Suvikuja, joita uhkaa lopettaminen nyt, kun toiminta on siirtynyt hyvinvointialueelle.
 - Kotihoito on joskus riittämätöntä.
 - On vaikeuksia päästä ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, erityisesti omassa kotikunnassa.
 - On vaikeuksia saada rokotusaikoja. Rokotusta on järjestetty vain harvoissa paikoissa.
 - Hoitoa ei aina saa omalla äidinkielellä.
- **Muut palvelut**
 - Pankkiasioissa on vaikeaa saada henkilökohtaista palvelua. Tunnistautuminen on vaikeaa.
 - KELA-palvelua saa vain puhelimitse tai verkossa.
 - On vaikea saada omaa tiedotusta paikallislehtiin. Erityisesti vaikeaa on saada ilmaista mainosta.

Muutoksia tai havaittuja ilmiöitä ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Palvelut**
 - Koetaan, että viranomaisavun saaminen on entistä vaikeampaa. Koskee erityisesti terveyspalveluita, pankkipalveluita ja KELA:n palveluita.
 - Ikäihmisten asumisen järjestämisen koetaan olevan vaikeampaa kuin aikaisemmin.
 - Viestinnän siirtyminen sähköiseksi aiheuttaa ongelmia osalle ikääntyneistä.
- **Kuntalaisten osallistaminen**
 - Kunta pyytää suunnitteluasioissa vanhusneuvoston lausuntoja useammin kuin aikaisemmin.
 - Kuntalaisilla on useammin kuin ennen ja aikaisemmassa vaiheessa mahdollisuus ottaa kantaa kunnan suunnitteilla oleviin asioihin yleisissä kuulemistilaisuuksissa.

Vammaisneuvosto

Vammaisneuvoston näkemyksiä käsiteltiin vammaisneuvoston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuraavaksi esitetään koonti vammaisneuvoston näkemyksistä.

Vammaisneuvoston yleisiä huomioita:

- Vammaisneuvosto korostaa, että vammaisuutta on monenlaista. Näin ollen vammaisten hyvinvointia tai kokemuksia ei voida arvioida yhtenä ryhmänä. Vammaisella henkilöllä voi olla esimerkiksi kehitysvamma, näkövamma, kuulovamma tai liikuntavamma.
- Vammaisia ihmisiä arvioidaan vain harvoin heidän todellisten kykyjensä mukaan. Yksilön käyttäytyminen ja taidot luokitellaan tai arvioidaan tietyn vamma ryhmän edustajan stereotypian perusteella eikä yksilöllisten tekijöiden perusteella. Vammainen ihminen saa vain harvoin olla tavallinen ihminen, jolla on sekä vahvuuksia että heikkouksia.
- Vammaisuus koskettaa niin vastasyntyneitä kuin vanhuksia - kaikenikäisten palveluiden tulisi soveltua myös eri tavoin vammaisille henkilöille. Tämä tulisi ottaa huomioon kaikessa palveluiden suunnittelussa.
- YK:n vammaisten ihmisoikeussopimus määrittää, että vammaisten kanssa tulee neuvotella tiiviisti heitä koskevista asioista. Tämä kansainvälinen sopimus sitoo Suomea lain tasoisesti hallinnon kaikilla tasoilla. Vammaiset tulee osallistaa päätöksentekoon heitä koskevista asioista.
- Esteettömyys mahdollistaa yhdenvertaisuuden. Puutteet esteettömyydessä ovat välillistä syrjintää.

Vahvuuksia palveluissa vammaisten näkökulmasta:

- **Vammaisten osallistaminen ja kuuleminen**
 - o Kunnan toimijoista rakennusvalvonta toimii esimerkillisellä tavalla ohjatessaan suunnittelijoita ja rakennuttajia yhteistyöhön vammaisneuvoston kanssa suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Lisäksi rakennusvalvonta pyytää vammaisneuvostolta lausuntoja.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut**
 - o Vammaisneuvoston jäsenen kokemuksen mukaan hyvinvointialue kuntouttaa eri vammaisryhmiä, joko omana toimintana tai ostopalveluna siten, että asiakas maksaa siitä omavastuun. Hyvinvointialueella on ymmärretty se, että on kaikkien etu, jos asiakas pystyy halutessaan asumaan kotonaan.
-

Haasteita palveluissa vammaisten näkökulmasta:

- **Vammaisten osallistaminen ja kuuleminen**
 - o Sipoossa vammaisten henkilöiden osallistaminen ei nykyisellään toteudu riittävällä tavalla. Vammaisneuvoston kokemuksen mukaan vain rakennusvalvonta lähettää vammaisneuvostolle lausuntopyyntöjä valmisteilla olevista asioista. Lausuntopyyntöjä tulisi tulla kaikilta toimialoilta, koska kunnan kaikille kuntalaisille tarkoitettujen palveluiden, tilojen ja ympäristön tulisi soveltua myös vammaisille henkilöille.
 - o Vammaisneuvoston osallistuminen on heikentynyt viime vuosina. Tällöin vammaisilla henkilöillä oleva tieto jää hyödyntämättä, mikä aiheuttaa lisäkustannuksia.
- **Kunnan palvelut ja esteettömyys**
 - o Kuntalaisten yhteydenottoihin suojatiealueiden liikkumista vaikeuttavista vakavista ongelmista ei ole vastattu riittävillä toimenpiteillä. Autoilijat joutuvat toistuvasti pysähtymään auttaakseen apuvälineiden käyttäjiä suojateiden ylittämässä.
 - o Kunnassa on edelleen esteellisiä tiloja, mikä hankaloittaa pyörätuolilla tai muulla apuvälineellä liikkuvia. Tästä esimerkkinä mainittakoon monitoimihalli: ulko-ovi on raskas,

pelikatsomoon on rappusia ja käytävä penkkien sivuilla on niin kapea, ettei siinä pysty liikkumaan esim. pyörätuolilla

- Kunnassa on aiemmin toiminut aktiivinen esteettömyystyöryhmä. Vuoden 2023 alussa toimintansa aloittanut esteettömyystyöryhmä ei ole toiminut kesän 2023 jälkeen, koska työryhmän puheenjohtajasta ja koollekutsujasta ei ole tehty päätöstä.

- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut**

- Kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyivät hyvinvointialueille, päätöksenteko siirtyi kauemmas kansalaisista. Vammaisneuvoston kokemuksen mukaan asioiden hoito virkateitse ei onnistu kaikilta, ja asioiden eteenpäin vieminen vaatii yritystä ja sisukkuutta.
- Hyvinvointialueen puutteellinen osallistaminen aiheuttaa myös lisäkuluja. Hyvinvointialueen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on mm. määrännyt v. 2024 hyvityksiä maksettavaksi uuden terveyskeskuksen esteettömyyspuutteista, vaikka niistä viestittiin usealle eri hyvinvointialueen hallinnon taholle useita kertoja.
- Erityisesti ikääntyvillä asukkailla on huolta ja pelkoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden muutoksiin liittyen. Vaikeus saada vastaanottoaikoja ja sen myötä jäädä ilman tarvittavaa tutkimusta ja hoitoa pelottaa ihmisiä. Ikääntyneet pelkäävät kovasti joutumista hoivapalveluiden piiriin, koska nykyisessä tilanteessa ei uskalla luottaa, että hoiva olisi laadukasta.